

УДК 327.5/8:316.422](477:100)

DOI: <https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/2-9/11>Єва ПАТЮК, студ.
ORCID ID: 0009-0006-0335-4252
e-mail: evapatuk0@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ СТАНДАРТІВ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Вступ. Сьогоднішні євроінтеграція та євроатлантичний курс є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України та вибором українського народу, що прямо закріплений в Конституції України.

Досвід євроінтеграційних процесів та процесу реалізації євроатлантичного курсу України в умовах війни має унікальний характер. Незважаючи на збройну російську агресію, перебуваючи в глибокій міграційній та економічній кризі внаслідок війни, Україна набула статусу кандидата на вступ до ЄС, отримала пакет рекомендацій блоку НАТО щодо першочергових реформ перед вступом та не припинила та продовжує проєвропейські реформи в різних сферах, поглиблює міжнародне співробітництво, виконує на практиці положення Угоди про асоціацію і рекомендації Єврокомісії. Незважаючи на турбулентності майже в усіх сферах життєдіяльності держави та суспільства в результаті військової інтервенції росії, слід визнати, що євроінтеграційні процеси в країні не припинились та навіть пришвидшились, отримавши неймовірну підтримку українського суспільства, про що свідчать результати соціологічних досліджень Центру Розумкова. У березні 2021 р. 59 % українців уважали, що Україні потрібно вступати до ЄС, у жовтні 2022 р. таку думку поділяли уже 79 %. При цьому, якщо попередніми роками серед громадян переважали сумніви щодо своєї європейської ідентичності, то в жовтні 2022 р. вже 63 % відзначили, що ідентифікують себе європейцями, відчують свою належність до культури і традицій європейського співтовариства.

Разом з тим, розглядаючи питання безпекового фактору, більшість дослідників та українців у цілому вважають, що забезпечити його має саме євроатлантичний вектор України. "Упродовж 29 вересня – 9 жовтня 2023 р. Київський міжнародний інститут соціології (KMIC) провів власне всеукраїнське опитування громадської думки "Омнібус". За результатами попередніх опитувань KMIC, 82 % респондентів погоджуються, що майбутнє України як процвітаючої вільної країни буде залежати від того, чи набуде Україна статусу члена ЄС (лютий 2023 р.). Водночас 92 % українців хотіли б, щоб Україна стала членом ЄС, а 89 % – членом НАТО (травень 2023 р.) (опитування громадської думки KMIC). "Отже, можна вважати, що на сьогодні українці досягли єдиної думки щодо підтримки європейської і євроатлантичної інтеграції, при чому, якщо акцент в опитуванні зміщується в бік безпекового фактору, то 54 % українців вважають, що наразі більший пріоритет у питаннях безпеки має членство в НАТО" (Соціологічні дані Центру Розумкова).

Актуальність теми дослідження обумовлена насамперед необхідністю узагальнення окремих аспектів багаторічного досвіду формування та здійснення зовнішньої політики України в напрямі євроінтеграції, визначення основних етапів євроатлантичної та євроінтеграційної стратегії та виокремлення проблемних питань і особливостей сучасного стану взаємовідносин України з Європейським Союзом та Альянсом в умовах збройної агресії росії.

Методи. У процесі дослідження були використані методи: загальнонаукові – як емпіричні, так і теоретичні; логічний метод; порівняльний; соціологічний; структурно-функціональний, а також практичні методи, такі як моніторинг, компаративний та кількісний контент-аналіз та ін.

Результати. У роботі досліджено стан, проблеми та перспективи реалізації євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України. Системно розглянуто основні зовнішні і внутрішні чинники формування засад євроінтеграційної та альянсної політики України й основні етапи інтеграційних процесів, що вже здійснено, започатковано й реалізуються в умовах збройного військового конфлікту.

Висновки. Отже, дослідивши основні кроки України на шляху євроінтеграції, слід зробити висновки, що Україна активно працює над реалізацією своїх європейських амбіцій та поступово наближається до членства в Європейському Союзі, при цьому політика наближення до Європейського Союзу формує нове покоління управлінців, які будуть готові системно працювати над упровадженням в Україні європейських підходів і норм, що сприятиме гарантуванню безпеки України, економічному розвитку та формуванню демократичної, правової держави, заснованої на європейській ідентичності України.

Членство в ЄС відкриває можливості для активної співпраці з іншими країнами-членами, обміну досвідом та впровадження найкращих практик. Обмін досвідом є важливим і корисним не лише для України, а для країн-членів ЄС та НАТО. Адже жодна з країн-членів ЄС та НАТО наразі немає такого широкого, не тільки теоретичного, а й практичного досвіду в реформуванні держави в стані економічних криз, нестабільної безпекової ситуації та навіть збройної агресії. Україні є чому навчатися та чому вчитися західних партнерів. Сьогодні людство стикнулося з наймасштабнішою терористичною організацією у світі – росією. І ця терористична організація несе небезпеку не тільки для України, а й для всього західного світу. Тож європейська трансформація України в умовах протистояння такому підступному супротивнику є надважливим для держав європейського та євроатлантичного світу.

Ключові слова: трансформація, євроінтеграція, євроатлантичний процес, геополітичний курс, міжнародне співробітництво, зовнішня політика.

Вступ

Незважаючи на те, що ще кілька років тому дослідники та аналітики євроінтеграційних процесів мали спільну позицію щодо "стратегічної невизначеності" відносин Києва і Брюсселя, що зводилась до Європейської політики сусідства та участі України в проєкті Східного партнерства, слід констатувати, що в 2022 р. Україна розпочала новий етап євроінтеграції – від політики сусідства та східного партнерства до політики розширення. Своїм рішенням

щодо надання нашій країні статусу кандидата Рада Європи виказала значну підтримку та солідарність Україні, а також дала зрозуміти російським імперським амбіціям неможливість реінтеграції "пострадянського простору".

В умовах воєнного та поствоєнних періодів набуття статусу кандидата в члени Європейського Союзу надає Україні доступ до абсолютно нових економічних можливостей та фінансових ресурсів, це є необхідною складовою відновлення держави, її промислових і

© Патюк Єва, 2024

житлових об'єктів, а також об'єктів іншої цивільної, критичної та воєнної інфраструктури.

Крім того, членство в ЄС може забезпечити Україні якісніший рівень життя населення, підвищення рівня його соціального забезпечення, розвиток цифровізації різноманітних адміністративних послуг для громадян, позитивну трансформацію системи державного управління. Це можуть бути й інші різні аспекти життєдіяльності держави, такі як: гарантування забезпечення конституційних прав та свобод людини, доступу до правосуддя, медичних послуг, ринку праці та ін. Про це свідчать численні соціальні та економічні рейтинги, а також досвід країн, що вступили до ЄС.

Таким чином, євроінтеграція та євроатлантична інтеграція є важливим кроком для майбутнього України, однак реалізація процесу інтеграції вимагає від України великих зусиль та послідовності в проведенні необхідних реформ, які Україна вже здійснила та продовжує здійснювати для вступу в Європейський Союз, виконавши більше ніж на половину рекомендації Єврокомісії, виконавши повністю чотири із семи вимог до кандидата у члени ЄС.

Тож актуальність теми дослідження обумовлена нагальною потребою узагальнення основних аспектів євроінтеграційної та євроатлантичної трансформації України, визначення основних етапів євроатлантичної та євроінтеграційної стратегії та виокремлення проблемних питань і особливостей сучасного стану взаємовідносин України з Європейським Союзом та Альянсом в умовах збройної агресії росії.

На жаль, слід констатувати, що російська військова інтервенція мала негативний вплив на євроатлантичну інтеграцію України з огляду на останні заяви Генсека НАТО щодо неможливості повного членства України під час війни (Ukraine will join Nato after war ... , 2023).

Метою дослідження є ситуативний аналіз особливостей євроінтеграційних та євроатлантичних процесів в Україні в умовах загостреної геополітичної ситуації, пов'язаної із збройною агресією російської федерації.

Методи

У процесі дослідження були використані такі методи: загальнонаукові – як емпіричні, так і теоретичні, логічний, порівняльний, соціологічний, структурно-функціональний, а також практичні методи, такі як моніторинг, компаративний та кількісний контент-аналіз. Зокрема, загальнонаукові методи, а саме метод аналізу, структурно-функціонального аналізу були використані під час дослідження документів, що обумовлювали процес євроінтеграції, а також при дослідженні сутності та основних принципів і категорій євроінтеграційної політики; метод порівняльного аналізу – у процесі визначення та зіставлення загальних положень та вимог вступу до ЄС та євроінтеграційного шляху України, у тому числі під час війни; історичний метод – для дослідження трансформації української держави згідно з вимогами, що вставляються до кандидата на вступ у часовому просторі. Соціологічний та метод контент-аналізу були застосовані при аналізі статистичних даних, дослідженні ставлення населення до євроінтеграційних та євроатлантичних процесів в Україні.

Результати

У роботі досліджено стан, проблеми та перспективи реалізації євроінтеграційних та євроатлантичних

прагнень України. Системно розглянуто основні зовнішні і внутрішні чинники формування засад євроінтеграційної та альянсної політики України та основні етапи інтеграційних процесів, що вже здійснено, започатковано та реалізується в умовах збройного військового конфлікту. Проведено аналіз особливостей євроінтеграційних та євроатлантичних процесів, ускладнення реалізації цих процесів війною, а також розглянуто пріоритетні напрями взаємодії України за ЄС та НАТО. Також досліджено хронологію подій, що відбулися завдяки зміцненню взаємодії України с Європейським Союзом та Альянсом і мали важливе значення для євроінтеграційного та євроатлантичного шляху України.

Результати

Євроінтеграція та євроатлантична інтеграція є важливим кроком для майбутнього України, однак реалізація процесу інтеграції вимагає від України великих зусиль та послідовності в проведенні необхідних реформ. Україна вже здійснила та продовжує здійснювати заходи для вступу в Європейський Союз.

Євроінтеграція – це доволі складний та багатоплановий процес, який для України є засобом модернізації та відновлення економіки, залучення в економіку іноземного капіталу з метою реконструювання конкретних галузей промисловості, запровадження нових технологій, підвищення рентабельності, конкурентоспроможності національних компаній та можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. Проблематика євроінтеграції України включає в себе низку складних аспектів, які виникають у зв'язку з бажанням країни наблизити свою систему до стандартів Європейського Союзу. Розглянемо детальніше ці аспекти.

Політичні реформи: успішна євроінтеграція потребує від України суттєвих змін як у політичній системі в цілому, так і в законодавстві. Україна повинна провести широкомасштабні політичні реформи, зокрема в судовій системі, боротьбі з корупцією та вдосконаленні громадянського суспільства.

Економічна ситуація: підготовка економіки до стандартів ЄС включає вдосконалення управління, зниження рівня корупції, лібералізацію економіки та її адаптацію до конкурентних ринкових умов.

Корупція: проблема корупції є серйозним викликом для України. Європейський Союз вимагає від країн-кандидатів посилення боротьби з корупцією, удосконалення методів та форм боротьби, запровадження ефективної роботи антикорупційних інституцій, підвищення прозорості у владі та ін.

Міжнародні відносини: зовнішньополітична ситуація та відносини з іншими країнами можуть також впливати на процес євроінтеграції.

Соціальні та культурні аспекти: зміни, пов'язані з євроінтеграцією, можуть супроводжуватися соціальними викликами, такими як зміни в стандартах життя, економічна нестабільність та культурний вплив.

Безпекові аспекти: геополітична ситуація в регіоні, зокрема війна в Україні, є додатковим серйозним чинником, який впливає на процес євроінтеграції.

Важливою особливістю нинішнього етапу євроінтеграції та євроатлантичної інтеграції є нова якість відносин Україна-ЄС, Україна-НАТО, що обумовлено набуттям Україною кандидатського статусу та започаткування в грудні 2023 р. переговорів щодо вступу

України в Європейський Союз за безпрецедентною інтенсивністю підтримки, що супроводжується високим рівнем довіри, лібералізацією торговельно-економічних відносин, спільним протистоянням російській експансії. Саме політико-дипломатична підтримка, військово-технічна, фінансово-економічна, гуманітарна допомога країн ЄС є критично важливими для України в умовах війни. Взаємовідносини України з НАТО можна назвати найбільш значущим партнерством Альянсу за останні десятиріччя з огляду на безпрецедентність підтримки та комплексність програм допомоги Україні від початку повномасштабного вторгнення росії, яка була ухвалена на Мадридському Саміті у 2022 р. та отримала подальше розширення й розвиток на Вільнюському саміті у 2023 р.

"16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. З 1 листопада 2014 року угода тимчасово застосовувалась. Повна дія Угоди про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності 1 вересня 2017 року. Цей міжнародно-правовий документ закріплює перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції" (Історія становлення відносин ...).

На сьогодні вектор розвитку внутрішньої політики України визначається процесами євроінтеграції та війною. Це посилює потребу в реалізації євроатлантичної інтеграції та активної співпраці з міжнародними організаціями. Очікуваним результатом від цього мають стати впроваджені в усі сфери суспільного життя європейські демократичні цінності, запровадження верховенства права як основного регулятора суспільних відносин, підвищення рівня безпеки та стабільності як запоруки подолання економічної кризи та покращення рівня життя людей.

Для розгляду основних внутрішньополітичних змін в Україні в контексті реалізації її інтеграційного та євроатлантичного курсу корисно звернути увагу на загальний механізм координації політики в країні, який полягає ось у чому:

- Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України та Віцепрем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції визначають пріоритети та приймають рішення щодо євроінтеграційного курсу країни. Урядова комісія з питань європейської інтеграції ініціює обговорення рішень, що стосуються двосторонніх відносин, які також розглядаються на засіданнях КМУ. Саме в такому порядку обговорюються й питання виконання Угоди про асоціацію;

- Урядовий офіс з питань європейської інтеграції, Секретаріат КМУ та Урядовий комітет з питань європейської інтеграції координують роботу двосторонніх органів;

- Моніторинг виконання Угоди про асоціацію та плану заходів здійснюється міністерствами, ЦК, заступниками Міністра з питань європейської інтеграції, профільними заступниками голови ЦК, а також Урядовим комітетом з питань європейської інтеграції та на позачергових засіданнях КМУ.

17 червня 2022 р. Єврокомісія оприлюднила позитивний відгук та 23 червня 2022 р. Європейська Рада надала Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. Цей статус відкриває низку

можливостей для проведення реформ у різних сферах. Для України – це стабільність, демократія, ефективна антикорупційна політика, стимулювання зростання ВВП, відмова від споживчої моделі економіки, зростання внутрішнього ринку та внутрішнього попиту і доступ до ринків інших країн, запровадження нових технологій, диверсифікація експортних можливостей, підвищення ефективності транспортної логістики, енергетична безпека, нові інвестиції та розширення доступу до програм кредитування. Це вихід країни на якісно новий рівень розвитку, зіставний із країнами-членами ЄС.

Незважаючи на те, що ще кілька років тому дослідники та аналітики євроінтеграційних процесів мали спільну позицію щодо "стратегічної невизначеності" відносин Києва і Брюсселя, що зводилась до Європейської політики сусідства та участі України у проєкті Східного партнерства, слід констатувати, що з 2022 р. Україна перейшла від політики сусідства, подолавши "резервацію" Східного партнерства, до політики розширення. Рішення Європейської Ради щодо надання Україні статусу кандидата стало актом стратегічної солідарності ЄС з нашою країною, ставши водночас "виразом" імперським амбіціям російської реінтеграції "пострадянського простору".

В умовах воєнного та поствоєнних періодів набуття статусу кандидата в члени Європейського Союзу відкриває нові можливості для України щодо доступу до фінансових ресурсів, що має велике значення в умовах руйнування російською агресією українських міст, сіл, житлових будинків та інфраструктурних об'єктів нашої країни.

Крім того, членство в ЄС може гарантувати Україні вищий рівень забезпечення базових прав, розвитку сервісів для громадян і покращання системи державного управління. Це підтверджують як численні економічні та соціальні рейтинги, так і досвід країн, які вступили до ЄС раніше, ніж Україна. Утім, вступ до Союзу не може сприйматись як простий і швидкий інструмент покращення рівня життя та проведення реформ, які за Україну зробить хтось інший.

"Базові вимоги до вступу нових країн-членів ЄС були сформульовані у 1993 році на засіданні Європейської Ради у Копенгагені, і стали відомі як Копенгагенські критерії. Вони склались із трьох комплексних вимог:

- політичний критерій – стабільність установ, які гарантують демократію, верховенство права, дотримання прав людини та захист прав меншин;

- економічний критерій – дієва конкурентоспроможна ринкова економіка;

- членський критерій – здатність взяти на себе зобов'язання, які випливають із факту вступу до ЄС. Зокрема, визнати його політичні, економічні та монетарні цілі" (Любарець, 2023).

У цілому, "процедура приєднання до Європейського Союзу складається з чотирьох основних етапів: подання заявки, висування кандидатури, переговори і приєднання. Під час етапу подання заявки уповноважена особа або державний орган підписує документ, що підтверджує офіційний намір приєднатися до ЄС. Після цього Європейська Комісія розглядає подання та публікує рекомендацію щодо підтримки або відхилення заявки. Подання потребує схвалення Європейською Радою, яке вимагає єдності під час голосування та отримання більшості голосів. Лише

після цього держава офіційно вважається кандидатом на вступ до ЄС. Після цього Європейська Комісія пропонує рамкові переговори державі-кандидату, які також мають бути схвалені одногосно 27-ма членами ЄС. Переговори проводяться на двосторонніх міжурядових конференціях між державами-членами та державою-кандидатом. Після цього Європейська Комісія, використовуючи свої повноваження, контролює та керує переговорами щодо приєднання. Обговорення поділене на 35 розділів, які групуються у шість основних кластерів, таких як основи (фундаментальні принципи), внутрішні ринки, конкурентоспроможність та інклюзивне зростання, зелена політика та сталість, ресурси, сільське господарство та згуртованість, зовнішні відносини. Цей набір загальних законів, прав та обов'язків, що об'єднує всіх членів ЄС, також відомий як "acquis communautaire". Крім того, Європейський Союз встановив ряд вимог та рекомендацій для нових членів, вони отримали назву Копенгагенських критеріїв, вони визначені в трьох документах: Маастрихтський договір, Декларація Європейської ради 1993 року в Копенгагені (Copenhagen Declaration, 2018.) та Схемі переговорів з окремою країною-кандидатом" (Біленко, 2023, с. 50–52).

Серед основних проблем на шляху євроінтеграційного процесу можна виділити дві основні проблемні групи – внутрішню та зовнішню. Внутрішня група пов'язана з економічними викликами, включаючи низький рівень розвитку української економіки та складнощами процесу адаптації законодавства України до європейських стандартів, а зовнішня – із неготовністю європейського законодавства прийняти українських громадян як членів ЄС з огляду на те, що після набуття членства українці стають значимими представниками в Європарламенті і набувають значної впливовості.

Україна вже має механізми й інструменти, які мають забезпечити європейську та євроатлантичну інтеграцію і прискорити процес вступу України до НАТО та ЄС.

Незважаючи на те, щодо нещодавно Європейський парламент наголошував, що не існує "швидкого шляху" до вступу до ЄС і що вступ залишається процесом, який ґрунтується на здобутках і вимагає виконання критеріїв членства в ЄС та ефективної реалізації реформ, що потребує багато часу та складних процедур, – Україна достатньо успішно виконала низку вимог за зазначеними критеріями.

Серед ключових кроків та реформ, які були здійснені або розпочаті Україною на шляху до Євроінтеграції, слід зазначити такі:

- Угода про асоціацію: 1 вересня 2017 р. набула чинності Угода про асоціацію з Європейським Союзом. Ця угода передбачає глибокі економічні та політичні зв'язки між Україною та ЄС та включає зобов'язання щодо проведення широкомасштабних реформ;

- у червні 2020 р. Україна отримала покращений статус партнера НАТО з розширеними можливостями – статус члена Програми розширених можливостей НАТО (NATO's Enhanced Opportunities Program – EOP);

- 24 травня 2022 р. Рада ЄС запровадила тимчасову лібералізацію торгівлі з Україною;

- 23 червня 2022 р. Європейська Рада надала Україні статус кандидата на членство в ЄС і відзначила високий рівень інтеграції української освіти та науки в галузевому плані;

- у сфері боротьби з корупцією: Україна активно впроваджує заходи для зменшення рівня корупції. Зокрема, були створені Національне антикорупційне бюро (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАКС) та Національна агенція запобігання корупції (НАЗК);

- проведено судову реформу: у її рамках реформовано Конституційний Суд України; завершено зміни у Вищій раді правосуддя та Вищій кваліфікаційній комісії суддів; судової системи з метою забезпечення незалежності суддів та підвищення ефективності юстиції;

- наближення до євростандарту стандартів безпеки та якості продукції: Україна активно працює над гармонізацією своїх стандартів із стандартами ЄС, зокрема в галузі безпеки та якості продукції;

- лібералізація візового режиму: у 2017 р. Україна досягла лібералізації візового режиму з Європейським Союзом, що дозволяє українцям подорожувати в багато країн ЄС без віз за короткий термін;

- енергетичні реформи: Україна проводить енергетичні реформи, спрямовані на підвищення енергоефективності, розвиток відновлювальних джерел енергії та покращення енергетичної безпеки;

- соціальні реформи: здійснюються реформи в системі охорони здоров'я, освіти та соціального захисту для наближення до стандартів ЄС.

Це неповний перелік заходів із численних ініціатив та реформ, які Україна приймає для підготовки до можливого вступу в Європейський Союз. Важливо враховувати, що цей процес потребуватиме часу, і успіх залежить від послідовності та ефективності реформ.

На шляху виконання Рекомендацій Європейської комісії щодо статусу України на членство в НАТО від 17 червня 2022 р. (Commission Opinion..., 2022) українська влада розглядала різні сценарії координації процесу наближення законодавства до ЄС. У листопаді 2022 р. в уряді говорили про створення нового міністерства, що об'єднує в собі кілька відмінних сфер політики – Міністерства євроінтеграції, культури та інформаційної політики. Ця ідея не знайшла підтримки в експертному середовищі. На сьогодні координаційна функція цього процесу покладена на Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, установу при Секретаріаті Кабінету Міністрів України. Він функціонує як "додатковий координаційний дорадчий орган", що має повноваження впливати на роботу міністерств.

Наступним інструментом реформування державного управління на шляху євроінтеграції став інститут директоратів стратегічного планування та європейської інтеграції, який у тих чи інших формах утворено при більшості міністерств як їх структурні підрозділи. Директорати головним завданням мають стратегічне планування та забезпечення діяльності міністерств відповідно до цілей та пріоритетів, визначених Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, іншими нормативними документами, положенням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, іншим міжнародним зобов'язанням держави. Крім того, Директорат координує наближення законодавства на рівні міністерства та співпрацює з

урядовим офісом, функціоналом якого є координація відповідних процесів на загальному рівні.

На парламентському рівні інструментом, відповідальним за гармонізацію законодавства до вимог ЄС, є комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС. Однією з функцій комітету є оцінка відповідності розроблених та представлених законопроектів міжнародно-правовим євроінтеграційним зобов'язанням України, включаючи оцінку відповідності нормам *acquis* ЄС. В українських політичних реаліях значною проблемою при цьому стає суперечливість законодавчих ініціатив, гальмування розгляду складних законопроектів, небажання сприймати інноваційність законотворчої діяльності, законодавчий спам. Іншою проблемою є рекомендаційний характер висновків комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС.

"У квітні 2023 року коштами міжнародних партнерів був створений ще один орган координації – Парламентський офіс з підтримки адаптації законодавства України до положень права ЄС. Завдання цієї установи – експертна, аналітична, інформаційна та документальна підтримка комітетів українського парламенту під час опрацювання євроінтеграційних законопроектів. Поки що складно сказати у чому безпосередньо буде полягати діяльність установи, оскільки вона лише на процесі кадрового наповнення і доступна мінімальна кількість публічної інформації про неї.

За наслідками системної роботи різних інституцій з адаптації національного законодавства 14 грудня 2023 року був презентований звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) – *селф-скрінінгу*" (Любарець, 2023).

"Оцінку проводили в декілька етапів протягом 6 місяців. Процедура дала змогу визначити стан адаптації українського законодавства до права ЄС, виявити невідповідності та прогалини, які треба усунути в межах переговорів та підготовки до вступу в Європейський Союз" (Report on the results ... , 2022). Результати оцінки наразі такі:

2739 актів права ЄС підлягають повній та/або частковій імплементації;

1625 актів права ЄС імplementовано повністю;

23 456 актів права ЄС не потребують імплементації у ході переговорного процесу.

У цілому в останньому Звіті щодо України в межах Пакета розширення ЄС від 8 листопада 2023 р. (Ukraine 2023 Report, 2023). Єврокомісія відзначила, що "Незважаючи на війну та її вплив на всі верстви українського суспільства та воєнний стан, український уряд і парламент продемонстрували рішучість провести необхідні реформи, яких вимагає процес вступу до ЄС, зокрема сім кроків, згаданих у висновку... Україна продовжує прогрес у демократичних реформах і реформах верховенства права". І в цьому сенсі особливо відмітила роботу українського парламенту, відзначивши імплементаційні зміни національного законодавства, пов'язані з євроінтеграцією.

Що стосується реформування системи державного управління, Єврокомісія привернула увагу до уповільнення рівня реформ у низці секторів, зокрема, що стосується кадрової політики в питаннях найму, класифікації посад і реформи заробітної платні.

Високу оцінку також отримали наслідки запровадження судової реформи, які дали змогу не лише здійснювати правосуддя в умовах війни, а й підвищити рівень розгляду справ, що перебувало в провадженні більшості суддів, до 100 %. Окремі зауваження були отримані Україною щодо реформи органів прокуратури в частині критеріїв відбору прокурорів керівного рівня, цифровізації судової системи та реформування інституту виконання судового рішення. Також Єврокомісією були відмічені позитивна динаміка антикорупційних реформ і посилення боротьби з корупцією, які завжди були наріжним каменем у питанні євроінтеграції країни, та отримані рекомендації щодо збільшення штату НАБУ, САП і Вищого антикорупційного суду.

У цілому, надаючи оцінку впровадженню Україною 7 кроків – 7 вимог ЄС на шляху вступу України до Європейського Союзу, комісія дійшла висновку, що повністю завершеними є:

- запровадження належної процедури добору суддів Конституційного Суду України на основі оцінки їх доброчесності та професійних навичок;

- реформування ВРЮ та ВККС із запровадженням прозорого процесу добору членів, заснованому на оцінці заслуг, доброчесності та професіоналізму;

- імплементація законодавства про боротьбу з відмиванням грошей відповідає стандартам Групи розробки фінансових заходів протидії відмиванню грошей (FATF);

- приведено у відповідність із Директивою ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги закон про медіа.

Однак для повного виконання вимог ЄС щодо вступу України слід збільшити штат НАБУ, вилучити із закону про запобігання корупції норми, які обмежують повноваження НАЗК, провести низку змін щодо наближення до європейських стандартів антиолігархічних законів, законів про лобіювання та законодавства, що стосується прав національних меншин.

"Разом з тим, розглядаючи питання безпекового фактору, більшість дослідників та українців в цілому вважають, що забезпечити його має саме євроатлантичний вектор України. Упродовж 29 вересня – 9 жовтня 2023 року Київський міжнародний інститут соціології (KMIC) провів власне всеукраїнське опитування громадської думки "Омнібус". За результатами попередніх опитувань KMIC 82 % респондентів погоджуються, що майбутнє України як процвітаючої вільної країни залежить від того, чи вона стане членом ЄС (лютий 2023 р.). Водночас 92 % українців хотіли б, щоб Україна стала членом ЄС, а 89 % – членом НАТО (травень 2023 р.). Тобто наразі у суспільстві склався консенсус щодо підтримки європейської і євроатлантичної інтеграції, при чому, якщо акцент в опитуванні зміщається в бік безпекового фактору то 54% українців вважають, що наразі більший пріоритет в питаннях безпеки має членство в НАТО" (Press release of Anton ..., 2023).

На сьогодні, в умовах збройної російської агресії, євроатлантичний курс України є запорукою збереження суверенітету та територіальної цілісності, фізичного існування української нації, дієвою гарантією національної безпеки, зміцнення оборонного потенціалу з акцентом на розвиток цивілізаційної суб'єктності України в міжнародному просторі.

Дискусія і висновки

Отже, дослідивши основні кроки України на шляху євроінтеграції, слід зробити висновки, що Україна активно працює над реалізацією своїх європейських амбіцій та поступово наближається до членства в Європейському Союзі, при цьому політика наближення до Європейського Союзу формує нове покоління управлінців, які будуть готові системно працювати над упровадженням в Україні європейських підходів і норм, що сприятиме гарантуванню безпеки України, економічному розвитку та формуванню демократичної, правової держави, заснованої на європейській ідентичності України.

В умовах загострення геополітичної ситуації, а саме збройної агресії росії, виникають певні особливості в процесах євроінтеграції та євроатлантичної інтеграції України. Ці особливості включають такі аспекти, як: безпека і оборона – збройна агресія росії вимагає сконцентруватися на зміцненні безпеки та обороноздатності країни, партнерство з ЄС та Альянсом може відігравати ключову роль у цьому аспекті; гуманітарна криза та період реабілітації – війна може спричинити гуманітарну кризу через спрямування ресурсів на допомогу постраждалим, реабілітацію, відновлення інфраструктури тощо; економічні виклики – економічні труднощі виникатимуть під час війни, зокрема через зменшення інвестицій та зростання витрат на обороноспроможність держави. Управління та подолання економічних криз є важливим аспектом на євроінтеграційному шляху України; дипломатична активність – є важливою як для підтримки України партнерами сьогодні, в ході російської агресії, так і в перспективі покращення взаємодії та євроінтеграційних процесів; підтримка населення – є важливим аспектом у процесі трансформації України до європейських та євроатлантичних стандартів, адже війна може впливати на психологічний та емоційний стан населення, тож необхідно проводити певні інформаційні заходи та забезпечувати підтримку громадян у такий тяжкий для країни час.

Членство в ЄС відкриває можливості для активної співпраці з іншими країнами-членами, обміну досвідом та впровадження найкращих практик. Обмін досвідом є важливим і корисним не лише для України, а для країн-членів ЄС та НАТО. Адже жодна з країн-членів ЄС та НАТО наразі немає такого широкого не тільки теоретичного, а й практичного досвіду у реформуванні держави в стані економічних криз, нестабільної безпекової ситуації та навіть збройної агресії. Україні є чому повчатися та чому вчити західних партнерів. Сьогодні людство стикнулося з наймасштабнішою державою-терористом у світі – росією, і наразі вона становить небезпеку не тільки для України, а й для всього західного світу. Тож європейська трансформація України в умовах протистояння такому підступному супротивнику є надважливим для держав Європейського та Євроатлантичного світу.

Список використаних джерел

- Біленко, О. А. (2023). *Євроінтеграція як зовнішньополітичний пріоритет України*. https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/59995/1/FMB_2023_293_Біленко_О.А..pdf
- Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права європейського союзу (acquis EC). https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf
- Історія становлення відносин Україна-ЄС. <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>
- Любарець, А. (2023). *Євроінтеграція: інституційний і кадровий вимір*. <https://rubryka.com/blog/yevrointegratsiya/>
- Опитування громадської думки КМІС
- Пресреліз виконавчого директора КМІС Антона Грушецького "Значення членства в ЄС для українців, пріоритетність вступу до ЄМ чи НАТО і сприйняття росії як частини Європи". *Сайт Київського міжнародного інституту соціології*. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1303&page=1>
- Соціологічні дані Центру Разумкова
- Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. (2022). Brussels, 17.6.2022. <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf>
- Copenhagen Declaration. (2018). <https://rm.coe.int/copenhagen-declaration/16807b915c>
- Ukraine 2023 Report. (2023). *Communication on EU Enlargement policy*. Brussels. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf
- Ukraine will join Nato after war, Stoltenberg says; estimates of 1,000 Russian daily casualties 'plausible', says UK – as it happened. (2023). *The guardian*. <https://www.theguardian.com/world/live/2023/nov/27/russia-ukraine-war-live-russians-scavenge-air-defence-from-kaliningrad-says-uk-mod#top-of-blog>
- References**
- Bilenko, O. A. (2023). *European Integration as a Foreign Policy Priority of Ukraine*. https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/59995/1/FMB_2023_293_Біленко_О.А..pdf
- Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. (2022). Brussels, 17.6.2022. <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf>
- Copenhagen Declaration. (2018). <https://rm.coe.int/copenhagen-declaration/16807b915c>
- History of Ukraine-eu Relations. <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>
- KIIS public opinion poll
- Liubarets, A. (2023). *European Integration: Institutional and Human Resources World*. <https://rubryka.com/blog/yevrointegratsiya/>
- Press release of Anton Grushetskyi, Executive Director of KIIS, "The importance of EU membership for Ukrainians, priority of joining the EU or NATO and perception of Russia as a part of Europe". *Website of the Kyiv International Institute of Sociology*. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1303&page=1>
- Report on the results of the initial assessment of the state of implementation of the EU legal acts (acquis EU). https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf
- Sociological data from the Razumkov Centre
- Ukraine 2023 Report. 2023 Communication on EU Enlargement policy. Brussels, 8.11.2023. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf
- Ukraine will join Nato after war, Stoltenberg says; estimates of 1,000 Russian daily casualties 'plausible', says UK – as it happened. *The guardian*. 27 Nov. 2023. <https://www.theguardian.com/world/live/2023/nov/27/russia-ukraine-war-live-russians-scavenge-air-defence-from-kaliningrad-says-uk-mod#top-of-blog>

Отримано редакцією журналу / Received: 08.01.24
Прорецензовано / Revised: 25.01.24
Схвалено до друку / Accepted: 15.02.24

Eva PATIUK, Student
ORCID ID: 0009-0006-0335-4252
e-mail: evapatuk0@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

TRANSFORMATION OF UKRAINE TO EUROPEAN AND EURO-ATLANTIC STANDARDS IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Background. Today, European integration and the Euro-Atlantic course are the main and unchanging foreign policy priority of Ukraine and the choice of the Ukrainian people, which is directly enshrined in the Constitution of Ukraine.

The experience of European integration processes and the implementation of Ukraine's Euro-Atlantic course in the context of war is unique. Despite Russia's armed aggression, being in a deep migration and economic crisis as a result of the war, Ukraine has gained the status of an EU candidate, received a package of recommendations from NATO on priority reforms before accession, and has not stopped and continues pro-European reforms in various areas, deepening international cooperation, implementing the provisions of the Association Agreement and the recommendations of the European Commission. Despite the turbulence in almost all spheres of state and society as a result of Russia's military intervention, it should be acknowledged that the country's European integration processes have not stopped and have even accelerated, having received incredible support from Ukrainian society, as evidenced by the results of sociological research by the Razumkov Centre. While in March 2021, 59 % of citizens believed that Ukraine should join the EU, in October 2022, 79 % shared this opinion. At the same time, while in previous years, doubts about their European identity prevailed among citizens, in October 2022, 63 % said they felt like Europeans, and that they belonged to the culture and traditions of the European community.

At the same time, when considering the security factor, most researchers and Ukrainians in general believe that it is the Euro-Atlantic vector of Ukraine that should ensure it. From 29 September to 9 October 2023, the Kyiv International Institute of Sociology (KIIS) conducted its own all-Ukrainian public opinion poll, Omnibus. According to the results of previous KIIS polls, 82 % of respondents agree that Ukraine's future as a prosperous and free country depends on whether it becomes a member of the EU (February 2023). At the same time, 92 % of Ukrainians would like Ukraine to become a member of the EU, and 89 % would like it to become a member of NATO (May 2023). That is, there is currently a consensus in society to support European and Euro-Atlantic integration, and if the focus of the survey shifts towards the security factor, 54 % of Ukrainians believe that NATO membership is currently a higher priority in terms of security.

The relevance of the research topic is primarily due to the need to summarise certain aspects of the long-term experience of formulating and implementing Ukraine's foreign policy towards European integration, to identify the main stages of the Euro-Atlantic and European integration strategy and to highlight the problematic issues and peculiarities of the current state of Ukraine's relations with the European Union and the Alliance in the context of Russia's armed aggression.

Methods. The following methods were used in the research: general scientific; methods, logical; comparative; sociological; structural-functional, as well as practical methods such as monitoring, comparative and quantitative content analysis, etc.

Results. The paper examines the state, problems and prospects of Ukraine's European integration and Euro-Atlantic aspirations. The main external and internal factors shaping the foundations of Ukraine's European integration and alliance policy and the main stages of integration processes that have already been implemented, launched and are being implemented in the context of the armed military conflict are systematically considered.

Conclusions. Having examined Ukraine's main steps towards European integration, it should be concluded that Ukraine is actively working to realise its European ambitions and is gradually approaching EU membership, while the policy of approximation to the European Union is forming a new generation of managers who will be ready to work systematically to implement European approaches and norms in Ukraine, which will help ensure Ukraine's security, economic development and the formation of a democratic, rule-of-law state based on a European identity.

EU membership opens up opportunities for active cooperation with other member states, exchange of experience and implementation of best practices. The exchange of experience is important and useful not only for Ukraine, but also for EU and NATO member states. After all, none of the EU and NATO member states currently has such a wide range of experience, not only theoretical but also practical, in reforming a state in a state of economic crisis, unstable security situation and even armed aggression. Ukraine has much to learn and much to teach its Western partners. Today, humanity is facing the largest terrorist organisation in the world - Russia. And now this terrorist organisation poses a threat not only to Ukraine but also to the entire Western world. Therefore, the European transformation of Ukraine in the context of confrontation with such an insidious enemy is of utmost importance for the states of the European and Euro-Atlantic world.

Keywords: Transformation, European integration, Euro-Atlantic process, geopolitical course, international cooperation, foreign policy.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.